

Recenzije.

Dr. Knöpfler, Lehrbuch der Kirchengeschichte (Herder, Freiburg im Breisgau, 1920.). Ovo je djelo glasoviti sada već pokojni dr. Alojzije Knöpfler, osnovao na spisima svoga nekadanjega profesora dra Karla Josipa Hefelea, tamo od god. 1869., pa do god. 1893. rottenburškoga biskupa. Pisac ga je prvput objavio god. 1895., a eto prije dvije godine šestiput. Ovaj se put s njim i oprostio, a oprostio se tako teško, kao što se teško rastao i sa svojom profesorskom katedrom. Niti se tome čuditi, kada se znade, da se njim služio neko tri desetljeća. Nu kadgod ga je nanovo izdavao, nije ga nikada naprosto preštampano, nego vazda na temelju novih rezultata povjesničarskih istraživanja usavršavao i povećavao, a povećavao ga je samo utoliko, ukoliko je to dopuštao opseg jednoga običnoga bogoslovskega udžbenika. Na taj je način i šesto izdanje postalo opsežnijim za nekih 13 stranica (ovo izdanje broji XXVIII + 862 stranice u osmini). Knöpfler je svoje djelo, *Lehrbuch der Kirchengeschichte* pisao sabitim i zato teškim da, kadikada i nejasnim stilom. Uostalom ima sve odlike, što ih zahtijeva jedan dobar udžbenik: preglednost, mirna objektivnost i učenjačka ozbiljnost. Treće je izdanje dr. Kovats Šandor god.

1903. preveo na mađarski, a četvrto Modesto Hernandez Villacusa god. 1908. na španski jezik. Ali našim hrvatskim potrebama ne može zadovoljiti. Pisac je imao pred očima samo Germane. Slavenima je posvetio tek par stranica, ali tako, da Hrvate i Srbe nije uopće ni spomenuo. U tom su od nas daleko srećniji Nubijci, Aladejci i Abazgi. Osim toga u djelu se nije uzeo nikakav obzir na postanak i razvoj crkvenih umjetnosti. Pisac je to u prvom predgovoru nastojao opravdati činjenicom, da se danas ta znanost u visokim školama ionako napose predaje. U trećem izdanju obećaje taj manjak nadoknaditi posebnim prilogom od nekih 10 araka, ali se kasnije opet ispričava drugim hitnim poslovima, te upozoruje na *Lehrbuch der christlichen Kunstgeschichte*, što ga je u Paderbornu 1910. objavio fra Beeda Kleinschmidt, član franjevačkoga reda. Isto je tako zaobljenost djela zahtijevala dostojniji prikaz stare kršćanske književnosti.

Dr. Jelenić.

Dr. Janko Oberški: Hrvati prema nepogriješivosti papinoj prigodom vatikanskoga sabora 1869/70. Krizevci 1921. str. 102. 8°. (Disertacija za doktorat.) Dr. Oberški napisao je dobru studiju o duševnom gibanju u nas za vrijeme vatikanskoga sabora. Za događaje, koji su se u sa-

mom Rimu zbivali, glavnim mu je vodom poznati historik vatikanskoga sabora O. Grandera th D. I., a za prilike u Hrvatskoj i u našim krajevima iscrpio je periodične listove onoga vremena, a tako i ono malo literature, što se je sedamdesetih godina razvila u nas u kreševu raznih mišljenja i nazora. Pisac je gradu lijepo razdijelio i raščlanio, i, gdje mu se prilika dala, pokazuje samostalan i ispravan sud. Podoba biskupa Strossmayera bila je onaj čas u našem narodnom životu najjača, i nikoje čudo, da njegovu držanje na vatikanskom saboru odlučno utječe i u ovom pitanju na orijentaciju i opredijeljenje čitave naše javnosti, našega klera i našega novinstva. Kako se oporba velikoga djakovačkoga vladike na vatikanskoj saboru baš posljednjega vremena u krivom svjetlu prikazuje, bio bi zadatak naših bogoslova, da na osnovu izvora prve ruke: steno-gramâ biskupovih govora i njegove prepiske utvrde sušte historijske činjenice i tačno razluče lični momenti i emocije od njegovoga teološkoga mišljenja i naziranja. Pisac na žalost nije mogao doći do ovih izvora prve ruke.

Dr. Ritić.

Dr. fra. Julijan Jelenić: Povijest Hristove Crkve, I. knjiga (God. I.—313.), str. XLVIII.—194, Zagreb (Albrecht) 1921.

Pred nama leži I. knjiga Povijesti Hristove crkve, što ju u 6 knjiga namislio objelodaniti sveučilišni profesor našega fakulteta dr fra Julijan Jelenić.

Moramo iskreno reći, to je namisao lijepa, za unapređenje naše teološke literature uopće, a historijske napose veoma važna, ali je njezina realizacija vrlo tegotna.

Ova teškoća izvire već iz teških zadataka, koje na povjesničara postavlja moderna historijska kritička metoda a napose tu teškoću osjeća i mora da osjeća onaj koji hoće da nam sustavno prikaže neobrađenu povijest Hristove crkve u našim hrvatskim i ostalim južnoslavenskim krajevima.

Poznavajući dasadašnji književni historijski rad dra Jelenića, kojemu napose podaju vrijednost monografije iz bosanske crkvene povijesti, bili smo već unapred uvjereni, da će nam dr Jelenić dati djelo izrađeno velikom savjesti, dobrom erudicijom i metodom koja odgovara postulatima modernog kritičkog istraživanja.

Da uzmognemo potpuno ocijeniti i ovu prvu knjigu, koja je izašla i označiti zamašitost drugih 5 svezaka koje nam autor obećaje, treba da u prvom redu ogledamo zadatak, što ga historija Crkve uopće imade.

Povijest Crkve Kristove je zacijelo najznamenitiji i najuzvišeniji dio ljudske povjesnice, jer je u njoj sintetiziran pogled na onu duboku evoluciju svih najodličnijih ljudskih duševnih moći; na polju strogo religijskom, etičkom i estetsko-umjetničkom. Zadaća je naime crkvene povijesti, da nam u svjetlu svih duševnih emocija, koje su bile i plod i viših težnja i nižih instinkta prikaže sav onaj golemi niz događaja, što Crkvu Kristovu prate od časa njezinoga osnutka pa do današnjih dana. Njezina je zadaća, da nam pokaže, kako je Crkva kao institucija Kristova proširila svoju univerzalnu misiju među svim narodima unatoč toga što su umnici na njezin zator okupili sve oružje umne snage a silnici svu